

ЕКСПРЕСИВИ В ЕПІСТОЛЯРІЯХ Т. Г. ШЕВЧЕНКА: РІЗНОРІВНЕВІ МАРКЕРИ І СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Реферат. У статті здійснена спроба через мовні факти з епістолярій Т.Г.Шевченка 1839-1858 рр., адресованих друзям, знайомим, розкрити найтонші емоційні переживання поета на різних етапах його життя. Детально досліджуються лексико-семантичні маркери експресивів, зокрема народно-розмовні формули, демінутиви та згрубілі форми, вживання канцелярських штампів і книжної застарілої лексики з метою іронічної стилізації під «бюрократичну мову» XIX ст., суржикові вислови. З'ясовуються також особливості і частотність використання морфологічних маркерів експресивів, найрегулярнішими з яких є прикметники із суфіксами суб'єктивної оцінки, присвійні займенники, прислівники з надмірним виявом позитивної ознаки, складні вигуки просторічного характеру. У ракурсі зазначеної проблеми досліджено також синтаксичні засоби експресивності, зокрема еліптичні речення, звертання-поетизми в епістолярній спадщині Т.Г.Шевченка.

Ключові слова: епістолярний стиль, епістолярія, лексико-семантичні маркери, морфологічні маркери, синтаксичні маркери, демінутив, канцелярський штамп, еліптичне речення.

Особисте життя великих людей зазвичай є таїною за сімома печатками або ж навпаки – розгорнутою книгою, яку читає кожний. Проте навіть у найвідкритішій, найпублічнішій людини є в житті факти, що не розраховані на увагу загалу. Однак саме такі факти в житті знакової постаті розкривають багатогранність її натури, творчі досягнення та суспільне значення. Т.Г.Шевченко був саме такою постаттю в історії української літератури, культури й української національної спільноти.

Метою дослідження є розкриття найтонших емоційних переживань Т.Г.Шевченка на різних етапах його життєвого шляху через мовні факти з епістолярій, адресованих друзям, добрим знайомим, а також з'ясування ролі лексико-семантичних, морфологічних і синтаксичних експресивних маркерів у формуванні загальної тональності епістолярій. Спробуємо ж поєднати екстралінгвальний та інтралінгвальний фактаж у межах біографічних даних найвідомішого українця.

Епістолярна спадщина Т.Г.Шевченка є значною за обсягом, адже він був людиною комунікабельною, категоричною у своїх судженнях, безкомпромісною з опонентами та недругами і... доброзичливою, відвертою, емоційною з друзями та коханими.

Історія розвитку епістолярного стилю налічує не одне тисячоліття, адже епістолярії з давніх часів були об'єктом наукових пошуків лінгвістів. Слід визнати, що останнім часом поживався інтерес сучасних українських дослідників до епістолярної спадщини українських письменників, політичних і громадських діячів, зокрема маємо відзначити роботи В.І.Кузьменко (1999 р. [1]), Л.П.Лушпинської (2000 р., [4]), М.Коцюбинської (2001 р.), І.М.Забіяки (2002 р.), Л.М.Курило (2006 р.) та інших.

Проте, незважаючи на зазначений факт, епістолярний стиль визнається як самостійний, повноцінний функціональний стиль мови не всіма лінгвістами. Цей функціональний різновид мови, безперечно, має цілу низку диференційних лексичних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних та стилістичних ознак, які й виокремлюють його з-поміж інших стилів мови. Не маємо наміру сперечатися щодо функціонального статусу епістолярного стилю, проте спинимося на його диференційних ознаках.

З-поміж лексичних диференційних ознак найрелевантнішими є: 1) насиченість тексту епістолярій інтимного і дружнього характеру емоційно та експресивно маркованими лексичними одиницями, лексично «дефективними» словами (онімами-демінутивами,

лексемами на позначення родинних стосунків з іронічними конотаціями, атрибутивними з конотаціями „свійськості” тощо); 2) відсутність термінологічних сполук і канцеляризмів; 3) наявність великої кількості антонімів і синонімів, які виконують роль засобів увиразнення епістолярного мовлення; 4) широке використання інтимної лексики, зокрема тих самих онімів-демінутивів, які мають чітко окресленого адресата і свідчать про близькі стосунки з ним, часом вони виступають мовним засобом кодування, вуалювання реальної інформації.

Якщо говорити про морфологічні та синтаксичні ознаки епістолярного стилю, то тут маємо виокремити такі: 1) кількісна перевага іменників і дієслів, адже саме за допомогою цих частин мови в тексті виражається реальна модальність; 2) наявність вигуків, оскільки епістолярії – це письмова фіксація заочної бесіди між комунікантами; 3) порівняно невелика кількість числівників; 4) наявність у структурі епістолярного тексту різноманітних формул (звертань, привітань, прохань, побажань, прощань, постскриптувів), які, хоч і є традиційними й, певною мірою, обов’язковими, не обмежують і не впливають на виявлення індивідуальних авторських рис у написанні листа; 5) превалювання простих речень, адже епістолярія є письмовою презентацією усної розмови між комунікантами; 6) активне використання еліптичних речень, у яких відбивається емоційність і певна спонтанність епістолярного мовлення; 7) порівняно нечасте використання різних типів ускладнень речень, адже епістола завжди орієнтована на певного адресата, і тому її автор має враховувати комунікативні можливості цього адресата та комунікативну ситуацію (наприклад, нелегальне становище адресата чи його перебування під наглядом, наявність цензури тощо).

Обсяг наукової публікації не дозволяє всебічно проаналізувати всю епістолярну спадщину Т.Г.Шевченка, тому за об’єкт дослідження оберемо лише послання поета до найближчих друзів, зокрема великого російського актора М.С.Щепкіна та до українського письменника, політичного діяча, редактора своїх поезій і близького друга (на певний час) П.О.Куліша, до видавця і друга Я.Г.Кухаренка, які датовані 1839-1858 рр., а за предмет наукового студіювання – лексико-семантичний аспект характеристики епістол Т.Г.Шевченка, зокрема експресивні конотації мовних одиниць, що виступають структурними компонентами згаданих послань.

Листування Т.Г.Шевченка відбувалося з багатьма респондентами, зокрема в дружньому листуванні він перебував з Я.Г.Кухаренком, якому поет «заслав свій власноручний портрет» у 1859 р., з рідним братом М.Г.Шевченком, з першим ректором Київського університету М.О.Максимовичем, із В.О.Закревським, з відомим актором М.С.Щепкіним, з П.О.Кулішем, з М.М.Лазаревським та Г.П.Галаганом; до кола друзів-респондентів Т.Г.Шевченка входила навіть жінка – дочка «малоросійського військового губернатора», молода письменниця, княгиня В.М.Репніна, з якою він познайомився у липні 1843 р. в Яготині.

Як відомо, найекспресивніший компонент епістолярії – звертання – входить до структури формули-привітання як необхідність виконання мовою фактичної функції – встановлення первинного контакту з адресатом і визначення тональності комунікації. Очевидно, що сама мета використання звертань зумовлює наявність у них супровідних значень, додаткових конотацій експліцитного та імпліцитного планів вираження.

У листах до П.О.Куліша Т.Г.Шевченко часто взагалі обходиться без звертань, листи починаються народно-розмовними формулами: «Який там тобі нечистий казав...», «Позавчора получив я твоє третє письмо...» (до П.О.Куліша, 1857, [3]), «Яка оце тобі сорока-брехуха на хвості принесла, що я тут нічого не роблю, тільки бенкетую. Брехня. Єй же богу, брехня!..» (до М.С.Щепкіна, 1858, [3]), що може свідчити про емоційну близькість Т.Г.Шевченка з П.О.Кулішем та М.С.Щепкіним, а також про активність спілкування між ними.

Найпоширенішим дружнім звертанням в епістолах Шевченка є формула «друже мій єдиний»; це звертання адресується абсолютно різним респондентам, зокрема М.С.Щепкіну, М.О.Максимовичу, П.О.Кулішу, Г.П.Галагану. Звертання «моє серце, мій голубе сизий» знаходимо у листах до М.М.Лазаревського і до М.О.Максимовича; «брате мій любий» – у листах до рідного брата М.Г.Шевченка та до М.М.Лазаревського; «батьку мій рідний» – до

В.І.Григоровича; «друзе мій великий Миколаю» – до М.І.Костомарова; «любий і щирий мій земляче» – до М.М.Лазаревського; «Богу милий друже мій великий» – до П.О.Куліша. Як бачимо, в усіх дружніх звертаннях є центральна, ядерна лексема – форма кличного відмінка *друже*, яка концентрує увагу адресата на його незмінному статусі і задає дружню, сердечну тональність усій епістолярній риторичі в конкретному випадку. Решта лексичних одиниць (*сизий голубе, єдиний, мій* тощо), також рельєфно позитивного змісту, є поширювачами вітальної епістолярної формули; вони мають статус периферійних елементів звертання.

Емоційністю, позитивними конотаціями насичена і основна, змістова, інформативна частина епістолярій Т.Г.Шевченка 1839-1858 рр. Емоційними маркерами тут є: 1) народно-розмовні формули (як етикетні, так і просто інформативні), які містять велику кількість неканонізованих лексем, що є порушенням літературної мовної норми, однак є доречними в «живій» розмові: «*Я трохи не одурів, прочитавши його*» (листа), «*Нехай тобі Господь милосердий заплатить за твою сердечную роботу*», «*І як він, крий його Мати Господня! не видасть второго тома, то не тільки я, ти, всі земляки наші і вся славянщина проклена його і назове брехуном*», про видавця Я.Г.Кухаренка (до М.М.Лазаревського, 1858, [3]), «*Я жду тебе, а ти стань мені за рідного брата: поцілуй свою любу жіночку за мене і за себе, та й гайда на залізний шлях*» (до П.О.Куліша, 1857, [3]); 2) демінутиви і згрубілі форми, що надають епістолам Т.Г.Шевченка неформальної, дружньої тональності: *серденько мое, голубочку сизий, люба жіночка, гарненько, разочок, друзяка* (до П.О.Куліша, 1857-1858, [3]); 3) вживання канцелярських штампів і книжної застарілої лексики з метою іронічної стилізації «під бюрократичну мову» XIX ст.: «*Тут би тебе, преславного, на руках понесли твої безчисленні поклонники*», «*всі тебе бачили, всі до єдиного руського чоловіка, всі тебе знають і з любов'ю повторять «твое обаятельное прославленное имя*», «*Не отринь же просьби любящего тебе друга*» [3] (переважно в листах до М.С.Щепкіна); 4) використання фразеологічних одиниць з метою увиразнення мовлення, надання йому експресивного напруження: «*Без столиці художник – риба без води*», «*як мала дитина, заридає*» (до М.С.Щепкіна, 1857, [3]), «*Препоганий Нижній Новгород. Копійки нема де заробить; думає вже писати Лазаревському, аж гульк – неначе з неба впали гроші, та ще й на Новий рік*», «*Учистив старий! аж пальці знать*» [3], про М.С.Щепкіна; «*Передай оці дві пісні Маркевичу, чи не вчистив би він на їх ноту*», «*І старий Щепкін не такий, щоб він там возився по Москві з ними, як з писаною торбою*» (до П.О.Куліша, 1858, [3]); 5) уживання суржикових висловів, часом навіть повноцінних російськомовних висловів, які закликають підкреслити іронічне ставлення Т.Г.Шевченка до предмета розмови й комунікативної ситуації: «*Граф Федор Петрович обіщає мені «выхлопотать позволение жить в столице». О, якби-то йому Бог поміг! «Ожила б тогда моя душа одинокая при виде великих произведений божественных искусств!»*» (до М.С.Щепкіна, 1857, [3]).

Широко представлені експресивні маркери різного характеру в завершальній частині епістол поета, зокрема в прощаннях і постскриптумах. Найчисленнішими в епістолярії Т.Г.Шевченка є прощання і постскриптами з етикетними та етикетно-родинними конотаціями, що витікають із функцій мовленнєвого етикету, які, «базуючись на притаманній мові комунікативній функції, складаються із взаємопов'язаних спеціалізованих функцій: контактовстановлюючої (фатичної), орієнтації на адресата (конотативної), регулюючої, волевиявлення, спонукання, привернення уваги, вираження ставлення й почуттів до адресата в умовах спілкування» [2, с. 413]. Тобто етикетні конотації прощань і постскриптів актуалізуються в нашому випадку саме функціями мовленнєвого етикету, які певною мірою впливають на адресата у плані задуманого, передбачуваного й бажаного адресантом.

Формули прощань в епістоляріях Т.Г.Шевченка є дуже сердечними і тому мають різноманітні позитивні експресивні конотації: «*І по цій мові бувайте здорові, спасибі за пам'ять і ласкаве слово*»; «*Трохи-трохи був не забув. Я чув, що в вас є молоденькі дівчата. Не давайте їм, будьте ласкаві, і не показуйте мої «Гайдамаки», бо там є багато такого, що аж самому сором*» (до Г.С.Тарновського, 1842, [3]); «*Прощай, голубчику, нехай тобі Бахус*

помага тричі по тричі морду намочить. Амінь. Нудьгою і недугою битий Т. Шевченко» (до В.О.Закревського, 1843, [3]); «Цілую тебе, Семена, Куліша і всіх моїх, і твоїх земляків, добрих і щирих, таких, як ти. Не покидайте мене, друзи мої, брати мої милії!» (до М.М.Лазаревського, 1857, [3]); «Вибач мені, моє серце, за мою щирість, і як і що придумаєш, то напиши мені, а тим часом оставайся здоровий і веселий і не забувай искреннього твого друга й поклонника Т. Шевченка», «Нехай тебе Бог милує і стереже на славу великого святого искусства. Не отринь же просьби любящого тебе друга Т.Шевченка» (до М.М.Щепкіна, 1957, [3]); «Остаюся, ждучи тебе, мій друже єдиний! Остаюся твій искренний Т. Шевченко», «Оставайся здоров, мій брате, мій друже єдиний. Нехай тобі Бог помагає во всіх твоїх добрих начатках. Не забувай мене, твого щирого рідного брата Т. Шевченка» (до П.О.Куліша, 1857-1858, [3]) тощо.

Найпродуктивнішими експресивними маркерами в етикетних формулах прощання, що є завершальними обов'язковими структурними елементами епістолярного тексту, є: 1) типові народно-розмовні формули на кшталт «нехай тобі Бог помагає», «нехай тебе Бог милує і стереже», «і по цій мові бувайте здорові», «а поки що оставай[ся] здоровий», «а поки що бувай здоров і веселий і не забувай мене» [3] тощо; 2) прикметники з рельєфно вираженими оцінними експресивними конотаціями, зокрема щирий, здоровий, рідний, єдиний, веселий, добрий, милий [3] тощо; 3) присвійні займенники твій, мій, що закликані стати своєрідними експресивними акцентами, адресованими конкретному респонденту; 4) прислівники з надмірним виявом ознаки позитивного характеру, що актуалізуються через первинну негативну семантику, зокрема: нетерпляче, аж самому сором; 5) складні вигуки народно-розмовного походження: «Брехня! Не потурай», «Цур йому. Пек йому», «та бач», «вибач мене», «прощай», «Брехня. Єй же богу, брехня!» [3] тощо; 6) дієслова-імперативи, які виступають не лише експресивними, а й дієвими маркерами, що виражають часом прохання, а часом і категоричний наказ: не забувай, не отринь, не покидайте, нехай милує, нехай стереже, цілуй, кланяйся [3] тощо; через такі форми в епістоляріях Т.Г.Шевченка актуалізується волюнтаривна функція мови.

Постскриптум є факультативним структурним елементом епістолярного тексту, який містить додаткову інформацію дієвого характеру, а саме: прохання передати щось комусь, висловити співчуття комусь, застереження щодо різних людей і подій тощо. Отже, через постскриптуми реалізується інформативна функція мови, проте вони також не позбавлені експресивності, хоча й меншою мірою, ніж інші структурні частини епістолярій. Якщо аналізувати дружнє листування Т.Г.Шевченка, то можна зробити висновок, що характер постскриптувів передусім зумовлюється характером стосунків між поетом і його дописувачами: в епістоляріях до П.О.Куліша йдеться переважно про редакторську справу та літературну критику, як-от: «Шли мені швидше свого Вовчка. Та будь здоров з Новим годом. Передай оці дві пісні Маркевичу, чи не вчистив би він на їх ноту», «Навчи ти мене, будь ласкав, що мені робить з руськими повістями? У мене їх десятків коло двох набереться. Затопить грубу – шкода: багато праці пропаде. Та й грошей би хотілося, бо тепер вони мені дуже потрібні. Порадь, будь ласкав, що мені робить?» [3] тощо; а в епістоляріях до М.С.Щепкіна – про життя спільних знайомих, кумедні ситуації: «Чи робить там що Катков з моєю повістю? Я вже другу часть кінчаю. Чи прислав Куліш тобі мої «Неофіти»? Чом ти мені не написав адреса Сергея Тимофеевича?», або ж «Хоча ти і не велів, а я таки не втерпів, чмокнув сьогодні разочок нашу любую Тетясю. Чмокни гарненько за мене благородного Сергея Тимофеевич [С.Т.Аксаков – Г.-О.]» [3].

Нагадувально-виділювані конотації в постскриптумах письменника найчастіше переплітаються з конотаціями офіційно-ділового характеру, а також з народно-розмовними формулами: «В Полтавскую губернию, в Миргородский повіт, в село Мариенское. На ім'я Александра Андреевича Лукьяновича с передачею щирому твоему Шевченкові» (до Я.Г.Кухаренка, 1845, [3]), «Сей панич суть предобрый і предорогий наш земляк; дак приміте його так, як і мене самого» (до О.М.Бодяньського, 1846, [3]), «Не здивуйте, Бога ради, що на такому клапикові пишу до вас, бо в цьому Божому краї папір поштовий навдивовижу» (до

М.М.Лазаревського, 1847, [3]); «*Чи не писав тобі чого-небудь про мене старий кошовий із Чорноморці – Яков Герасимович Кухаренко? Я йому ще з Ново-петровського укреслення послав дещо і просив його, щоб він з тобою поділився, та й досі не маю од його ніякої чутки*» (до М.С.Щепкіна, 1857, [3]) тощо.

Не можемо не спинитися на епістолярії-пародії, авторами якої є Т.Г.Шевченко та В.О.Закревський, а адресатом – М.А.Маркевич. Наводимо цю епістолярію повністю: «*22 січня 1844 р. Вейсбахівка. Ми, по милости Господней, гетьман, повеліваємо вам – деркач в с...ку! – щоб ви – генерал обозний! – прибули до нас сьогодні, коли можно, а не то завтра – у Безбуховку – до гетьмана. Т.Шевченко рукою власною. Полковник компанійський – Корба. Января 22-го дня, року 1844-го. Генеральний старшина Вихтор Мочеморденко. Військовий ієсаул Яків Дибайло*» [3]. У цій жартівливій епістолі Т.Г.Шевченко та його друг В.О.Закревський талановито, як на наш погляд, пародіюють мову гетьманських універсалів – урочисту, насичену повторами, книжними зворотами, категоричними імперативами. Автори вдаються до стилізації онімів, за якими легко вгадуються люди з їхнього оточення, зокрема: «*Полковник компанійський – Корба*» – І.М.Корбе; «*Генеральний старшина Вихтор Мочеморденко*» – В.О.Закревський; «*Військовий ієсаул Яків Дибайло*» – ротмістр, граф Я.П. де Бальмен; а за стилізованим топонімом *Вейсбахівка* ховається реальний – *Безбухівка*.

Експресивні маркери в епістоляріях Т.Г.Шевченка знаходимо і на синтаксичному рівні, адже синтаксис текстів цього стилю має досить високий ступінь варіативності компонентів, він насичений «дефективними» синтаксичними елементами, а також вирізняється непрямим порядком слів. З-поміж найактивніших експресивних синтаксичних маркерів слід виділити такі: 1) створення експресивного ефекту задоволення чи незадоволення, розпачу, сорому за допомогою «дефективних» синтаксичних одиниць, зокрема еліптичних речень, що вирізняються своєю змістовою і структурною неповнотою: «*Не по-християнськи, брате мій, знаю, а що ж діяти?*», «*Та вже чи раз батька по лобу вдарить, чи двічі – однаково, хоч воно трохи і не до речі просить, мов той старець*» (до М.М.Лазаревського, 1847, [3]); «*Порохні, Літевському, і невеличкому Шамраю, і всьому товариству на коші і за кошем – доброго здоров'я!*» (до Я.Г.Кухаренка, 1857, [3]); «*Тепер я в Нижнім Новгороді, на волі, – на такій волі, як собака на прив'язі...*», «*Питаєш ти, чи багато у мене грошей? Дуже, дуже небагато, мій друже єдиний: нема де взять*» (до М.С.Щепкіна, 1857, [3]) тощо; 2) наявність звертань-поетизмів в основному, інформативному, тексті, що вносять в епістолярію конотації інтимності, душевності, втаємничення, «слова не для всіх»: «*Рішися, друже мій великий, на мою просьбу і, рішившись, напиши мені гарненько, коли б тебе ждуть до себе*», «*Якщо єсть у тебе такий чолов'яга з теплою хатою, то напиши мені, батьку, брате мій рідний!*», «*Зробімо так, мій славний друже!*» (до М.С.Щепкіна, 1857, [3]) тощо; такі звертання фіксуємо в усіх дружніх епістоляріях Т.Г.Шевченка.

Отже, епістолярії Т.Г.Шевченка 1839-1858 рр. містять різнопланові та різнорівневі експресивні маркери: 1) **лексичні** (народно-розмовні формули, демінутиви та згублені форми, канцелярські штампи і книжна застаріла лексика, фразеологізми, вживання суржикових висловів тощо); 2) **морфологічні** (прикметники з рельєфно вираженими оцінними експресивними конотаціями, присвійні займенники, прислівники з надмірним виявом ознаки позитивного характеру, складні вигуки народно-розмовного походження тощо); 3) **синтаксичні** (еліптичні речення, звертання-поетизми в основній, інформативній, частині тощо).

Саме за допомогою таких маркерів в епістоляріях Т.Г.Шевченка створюються позитивні та негативні загальнотекстові конотації, які є невід'ємним елементом епістолярного тексту інтимно-дружнього характеру.

Проблема експресивного маркування структурних елементів епістолярного тексту є складною і багатоаспектною. Досліджуючи епістолярну спадщину того чи іншого поета чи письменника, поглиблюємо свої знання про його художній світ та естетичні ідеали.

Список використаної літератури

1. Кузьменко В.І. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20-50-х років ХХ ст. : Автореферат дис. ... докт. філол. н.: 10.01.01 / Кузьменко В.І. – К., 1999. – 34 с.
2. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В.Н.Ярцевой. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
3. Листи Т.Г.Шевченка 1839-1861 рр. – Режим доступу : <http://www.t-shevchenko.name/uk/Corresp.html>.
4. Лушпинська Л.П. Проблема нормалізації української літературної мови в епістолярії другої половини ХІХ – початку ХХ ст. : Автореферат дис. ... канд. філол. н. : 10.02.01 / Лушпинська Л.П. – Івано-Франківськ, 2000. – 21 с.

Аннотація

Голи-Оглу Т. В. Экспрессивы в эпистолярных Т.Г.Шевченко: разноуровневые маркеры и стилистические особенности.

В статье рассматривается проблема специфики разноуровневых экспрессивных маркеров и их функционального статуса в дружественных эпистолярных Т.Г.Шевченко 1839-1858 гг. Детально исследуются лексико-семантические маркеры экспрессивов, в частности народно-разговорные формулы, деминутивы и огрубевшие формы, употребление канцелярских штампов и книжной устаревшей лексики с целью стилизации под «бюрократическую речь» ХІХ в.. Изучаются особенности и частотность использования морфологических экспрессивных маркеров, а также синтаксические средства экспрессивизации эпистолярий Т.Г.Шевченко, среди которых наиболее регулярными являются эллиптические предложения и обращения-поэтизмы к друзьям.

Ключевые слова: *эпистолярный стиль, эпистолярия, лексико-семантические экспрессивные маркеры, морфологические экспрессивные маркеры, синтаксические экспрессивные маркеры, деминутив, канцелярский штамп, эллиптическое предложение.*

Summary

Goli-Oglu T. V. Expressives in Taras Shevchenko's epistolary: markers of different levels and stylistic features.

The attempt to reveal the most subtle emotional experiences of Taras Shevchenko at different stages of his life by linguistic facts of the poet's epistolary, addressed to friends, familiar persons was taken in this article. Lexical and semantic markers of expressives, particularly popular spoken formulas, deminutives and coarsened forms, the use of red-tape stamps and books' outdated vocabulary for the purpose of imitation of a "bureaucratic speech" of the nineteenth century are thoroughly investigated. The characteristics and frequency of use of expressive morphological markers, and syntactic means of expressiveness making of Taras Shevchenko's epistolary, where the most regular are elliptical sentences and addresses-poeticisms to friends are also studied.

Keywords: *epistolary style, epistolary, lexical and semantic expressive markers, morphological expressive markers, syntactic expressive markers, deminutive, red-tape stamp, elliptical sentence.*